

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Соціологічний факультет

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) перший
(бакалаврський)

Спеціальність 061- Журналістика

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувачка кафедри прикладної соціології
та соціальних комунікацій**

_____ **Ірина СОЛДАТЕНКО**
підпис

“ _____ ” _____ 20__ року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЄКТ)**

_____ Іщенко Софії Олегівни _____

1. Тема роботи «Соціальні мережі як канал комунікацій сучасної молоді: можливості та ризики»

керівник роботи: доктор філософії, доцент кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій Яковенко Аліна Олегівна.

затверджені наказом по університету від «01» квітня 2024 року №1006-5/747

2. Строк подання студентом роботи 24 травня 2024 року.

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

1. Дослідити роль соціальних мереж як основного каналу комунікацій для сучасної молоді.

2. Висвітлити можливості, що надають соціальні мережі для розвитку особистісних та професійних якостей молоді.

3. Визначити основні ризики, пов'язані з використанням соціальних мереж.
4. Розглянути комунікативні технології та їх роль у взаємодії сучасної молоді.
5. Надати практичні рекомендації щодо мінімізації комунікативних ризиків та загроз соціальних мереж для молоді.

4. План роботи

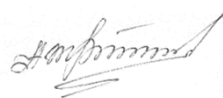
№ з/п	Назви етапів роботи
1	Дослідження наукових джерел і матеріалів за темою дослідження
2	Теоретичний аналіз і обґрунтування проблеми дослідження
3	Визначення структурних частин кваліфікаційної роботи
4	Аналіз контенту для оформлення практичної частини роботи
5	Формування висновків і рекомендацій щодо розв'язання проблеми дослідження
6	Оформлення тексту кваліфікаційної роботи
7	Подання кваліфікаційної роботи на перевірку науковому керівнику

Студент

Софія ІЩЕНКО

Керівник роботи

Аліна ЯКОВЕНКО

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА**

СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи на тему

**«Соціальні мережі як канал комунікацій сучасної молоді: можливості та
ризики»**

Виконала: студентка 4 курсу групи ЗМК-42
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 061 Журналістика

Іщенко С.О.

Керівник: доцент кафедри прикладної соціології
та соціальних комунікацій, доктор філософії та соціології

Яковенко А.О

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ЯК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....	7
1.1. Інтернет як комунікативний простір сучасної молоді: характеристики та особливості.....	7
1.2. Теоретичні підходи до визначення поняття «соціальна мережа».....	10
1.3. Розвиток соціальних мереж: історія та сучасність.....	14
1.4. Соціальні мережі як чинник формування цифрової культури молоді.....	17
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК НОВА ФОРМА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ МОЛОДІ.....	24
2.1. Особливості соціокомунікативних практик молоді в соціальних мережах: форми та риси комунікативних процесів.....	24
2.2. Функції соціальних мереж як комунікативного простору сучасної молоді.....	30
2.3. Соціальні наслідки та вплив соціальних мереж на формування комунікативної взаємодії молоді.....	32
2.4. Мережеві спільноти: комунікативні аспекти.....	35
Висновки до розділу 2.....	37

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ КОМУНІКАТИВНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТА ЕФЕКТІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ЯК ЦИФРОВОГО ПРОСТОРУ СУЧАСНОЇ

МОЛОДІ.....38

3.1. Можливості та ризики соціальних мереж як комунікативного простору для сучасної молоді.....38

3.2. Комунікативні технології та їх роль у взаємодії сучасної молоді: результати досліджень.....41

3.3. Практичні рекомендації щодо мінімізації комунікативних ризиків та загроз соціальних мереж як форми взаємодії сучасної молоді.....48

Висновки до розділу 3.....50

ВИСНОВКИ.....51

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....54

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Інтернет стрімко втілюється в усі аспекти сучасного життя. Він відкриває доступ до безлічі сервісів, від замовлення товарів до перегляду фільмів і слухання музики, а також пошуку роботи. Серед цих сервісів особливо поширеними і доступними є соціальні мережі – це веб-сайти, де користувачі створюють вміст. Це віртуальне середовище дозволяє групі людей з однаковими інтересами спілкуватися між собою. У нашій країні молодь є активними користувачами соціальних мереж. Можливості соціальних мереж для молоді безперечні: вони створюють унікальний простір для спілкування, обміну інформацією, знаннями та ідеями, розвитку особистості, а також можуть служити платформою для самовираження та самореалізації. Однак існують також серйозні ризики, пов'язані з використанням соціальних мереж, зокрема порушення приватності, залежність від соціальних мереж, поширення негативного контенту, кібербулінг та інші форми онлайн-насильства.

Можливості соціальних мереж потребують подальшого вивчення, але вже зараз можна говорити про їх значний вплив на формування свідомості молоді, мотивів її поведінки, цінностей, стилю життя, вибору мети та шляхів її реалізації, що супроводжує процес соціалізації. Дослідження цієї теми допоможе краще зрозуміти, як соціальні мережі впливають на життя молоді, і які конкретні стратегії можна використовувати для мінімізації ризиків і максимізації можливостей, що вони пропонують. Такі дослідження можуть також бути корисними для розробки програм та політик, спрямованих на підтримку безпечного та продуктивного використання соціальних мереж серед молоді.

Питання даної проблематики трапляються в працях зарубіжних і українських авторів в царині дослідження соціалізації молоді у віртуальному суспільстві, ролі інформаційних процесів в інтеріоризації культурно-нормативних стандартів, стабілізуючих соціальну систему. Звертають на себе

увагу праці Д. Белла, П. Бергера, Е. Гіденса, П. Дракера, М. Кастельса, Т. Лукмана, М. Маклюєна, Е. Масуди, Е. Тоффлера. Серед українських авторів слід відзначити роботи Д. Іванова, О. Кислової, С. Коноплицького, О. Личковської тощо.

Отже, актуальність даного питання і обумовила вибір теми дослідження: **«Соціальні мережі як канал комунікацій сучасної молоді: можливості та ризики».**

Мета дослідження – теоретично та практично проаналізувати особливості соціальних мереж як інформаційно-комунікативного простору сучасної молоді.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

- 1) Здійснити теоретичний огляд соціальних мереж як інформаційно-комунікативного простору сучасної молоді.
- 2) Визначити особливості соціальних мереж як нової форми інформаційно-комунікативної взаємодії молоді.
- 3) Проаналізувати комунікативні особливості та ефекти соціальних мереж як цифрового простору сучасної молоді.

Об'єкт дослідження – соціальні мережі.

Предмет дослідження – соціальні мережі як інформаційно-комунікативний простір сучасної молоді.

Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети використано комплекс **методів наукового дослідження**:

- 1) теоретичні – аналіз, узагальнення, систематизація загальної та спеціальної психолого-педагогічної літератури, методичних матеріалів для визначення теоретичних засад дослідження, формулювання висновків;
- 2) практичне дослідження комунікативних технологій та їх ролі у взаємодії сучасної молоді на прикладі конкретних кейсів.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, переліку використаних

джерел, який налічує 40 найменувань. Повний обсяг роботи становить 58 сторінок, з яких основного тексту – 50 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ЯК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

1.1. Інтернет як комунікативний простір сучасної молоді: характеристики та особливості

Інтернет охопив всі аспекти сучасного життя, змушуючи людей все більше проводити час у віртуальному світі, який поєднує публічне та приватне життя. Нескінченні потоки інформації пропонують низку нових значень, цінностей та моделей поведінки, що викликає переосмислення меж між реальним і віртуальним, та змінює сприйняття світу. Сучасне покоління дітей живе та діє у цифровому просторі. Діти народжуються, зростають, навчаються і працюють з гаджетами, що під'єднані до мереж і стають для них природним середовищем. Їх життя знаходиться під впливом і дією цифрового простору зі старими та новими небезпеками. Виникають нові проблеми, викликані життям і діяльністю в цифровому просторі, відповідними факторами впливу, способами їх уникнення та відповідними новими засобами та інструментами.

У відповідності до результатів досліджень, які було проведено компанією InMind на замовлення Інтернет Асоціації України, практично половина населення старше 15 років мають доступ до Інтернету та є активними та систематичними користувачами вдома чи на роботі [32]. Щорічно збільшується кількість проведеного часу у віртуальній реальності. Це дає можливість зробити висновок, що молодь прагне відійти від щоденних та побутових справ за допомогою методу трансформації емоційного психологічного настрою.

Інтернет представляє собою глобальну інформаційну мережу. Вона об'єднує неймовірно велику кількість різноманітних регіональних мереж та

мільйони комп'ютерів з усіх куточків планети, маючи на меті обмінятися даними та отримати доступ до існуючих інформаційних та технологічних ресурсів. За допомогою інтернету є можливість робити різноманітні покупки, знаходити інформацію про різні аспекти життя, оплачують платежі тощо. Такий феномен можна пов'язати з тим, що сучасне суспільство знаходиться на етапі швидкого розвитку інформаційних та комп'ютерних технологій.

Молодь найчастіше за інші групи населення звертається до послуг інтернету за такими причинами [27]:

1) систематична потреба інформації під час підготовки до уроків, контрольних, виконанні завдань тощо. Інтернет дозволяє отримати доступну, повну, всю необхідну та різноманітну інформацію, сприяє полегшенню пошуку необхідних відомостей. Така доступність та легкість доволі часто стають причиною звикання, змушуючи відмовитися від пошуку у книгах та інших джерелах, залишаючи в якості пріоритетного виключно Інтернет;

2) недостатність часу через навчання для зустрічей з друзями стає причиною появи такого спілкування за допомогою використання різноманітних соціальних мереж. Висока соціальна активність підлітків виражається в пошуку нових знайомств за допомогою тих же соціальних мереж. Розширення можливостей для спілкування в різних віртуальних групах дає можливість отримати той чи інший соціальний статус, що є вкрай важливим для підліткового віку. Спілкування і знайомства за допомогою мережі інтернету характеризуються, як легкі, максимально доступні в будь-який час. Гаджети сприяють економії часу на спілкуванні з друзями та знайомими не виходити навіть для цього з дому.

З причини нестачі часу Інтернет виступає ідеальним середовищем для пошуку розваг, методів розслаблення, щоб відволіктися від напруженого навчання. Різнманітні відео, фото, музика, ігри, спілкування в чатах, на форумах, відвідування різних сайтів – все це у великій кількості представлено в мережі Інтернет.

3) свою роль відіграє достатній рівень пізнавальної мотивації молоді. Цікавість до наукового пошуку, прагнення до знань, самоосвіти, пошуку нової інформації чудово задовольняється інформацією з інтернету, що дозволяє задовольнити будь-який смак та запит.

Молоді люди, які захоплені інтернетом, в наступному отримують різноманітні проблеми з навчанням. Відвідуючи сайти, які не потрібні їм в даний час для навчання, витрачаючи години на переписку в чатах, зі знайомими та граючи в ігри замість занять чи виконання домашніх завдань, випадають з процесу навчання, а періодично й з реальності. Всі інтереси зосереджуються на Інтернеті та проведенні часу в мережі. Таким чином, доволі часто молоді люди перестають цікавитися всим, крім сайтів. Вони не спроможні контролювати час, який проводять в мережі. Це призводить до того, що їм починає не вистачати часу на навчання, а часом навіть і на сон та достатній відпочинок. Накопичується втома, різноманітні проблеми, які можуть стати причиною стресу та нервових зривів [24].

Причини появи залежності від Інтернету в молоді доволі часто пов'язані саме з особливостями спілкування. Мотивом спілкування в Інтернеті виступає пошук нових знайомств з людьми за інтересами, пошук друзів та однодумців, задоволення потреби в емоційній підтримці та відсутності цензури під час процесу комунікації. Неможливість бачити та чути своїх партнерів по спілкуванню сприяє максимально вільно обговорювати будь-які теми в мережі, комунікація ведеться за допомогою листування, а не голосового спілкування. Молоді люди звикають висловлювати свою думку виключно письмово, починають хвилюватися під час необхідності спілкуватися з реальними людьми, коли необхідно бачити та чує своїх співрозмовників. Це призводить до появи проблем, які виникають, коли необхідно розпочинати публічні виступи та під час відповіді на іспитах, під час обговорення колективних справ групи, а також в ситуаціях, які потребують прийняття спільних рішень [19].

Таким чином, можна зауважити, що в сучасному світі Інтернет виступає не лише джерелом інформації, але й потужним комунікативним простором, особливо для молоді. Його вплив на молодь може бути значним і має як позитивні, так і негативні аспекти. Соціальні мережі, онлайн-форуми та інші комунікаційні платформи надають можливість молоді обмінюватися ідеями, думками, спілкуватися з однолітками та представниками різних культур, що розширює їх світогляд і сприяє розвитку соціальних навичок. Однак важливо враховувати, що Інтернет також може стати джерелом негативних впливів, таких як залежність від соціальних мереж, поширення негативного контенту та кібербулінг. Тому важливо забезпечувати молоді безпечне та відповідальне використання Інтернету, а також розвивати їх критичне мислення та навички цифрової грамотності.

1.2. Теоретичні підходи до визначення поняття «соціальна мережа»

Інтернет є потужним інструментом для вивчення сучасної соціальної реальності. Роль мережевого підходу є ключовою у розумінні Інтернету, і дослідження цієї теми ґрунтується на різних наукових дисциплінах та перспективах. Для сучасної соціології мережа є ефективним засобом вивчення соціальної структури і взаємодії, через аналіз різних моделей зв'язків та їх візуальне відображення. Метафора мережі широко використовується для опису сучасного суспільства, яке характеризується гнучкістю, децентралізацією та індивідуалізмом, де основним принципом є саме мережева структура [13].

Сьогодні життя людини вже не можна обмежити рамками однієї групи, яка існує тільки в конкретному місці та часі. Воно все більше розпливається в безлічі мережевих взаємозв'язків, і цей процес відомий як «глокалізація». Навіть у відносинах з родиною, друзями та колегами далеко важливі зв'язки та відносини, що базуються на великих відстанях, завдяки новим засобам інформаційно-комунікаційних технологій. Таким чином, Інтернет сприяє

розвитку мережевого суспільства, де кордони стають все менш прозорими, а кожен індивід взаємодіє з безліччю різноманітних мережевих структур. Це стимулює інтерес до вивчення самої мережі Інтернет.

Соціальні мережі на сьогоднішній день є одними з найбільш відвідуваних ресурсів в Інтернеті. Соціальна мережа представляє собою структуру, що складається з групи вузлів, які представлені соціальними об'єктами (людьми, групами людей, спільнотами, організаціями), і зв'язків між ними (соціальних взаємин) [12].

У загальному розумінні соціальна мережа є спільнотою людей, які об'єднані спільними інтересами, справою або мають інші причини для прямого спілкування один з одним [3].

Філософський підхід до соціальної мережі визначає її як множину соціальних об'єктів і відносин між ними. Соціальну Інтернет-мережу описують як веб-сервіс, що дозволяє користувачам [12]:

- 1) Створювати відкриті (публічні) або частково відкриті профілі користувачів;
- 2) Створювати список користувачів, з якими вони перебувають у соціальних зв'язках;
- 3) Переглядати свій список зв'язків і аналогічні списки інших користувачів у межах однієї системи.

Згідно з В. Гірдиною та Н. Левицької, соціальні мережі є платформами, на яких учасники можуть встановлювати відносини один з одним. Таким чином, соціальна Інтернет-мережа – це інтерактивний багатокористувацький веб-сайт, який має ряд обов'язкових характеристик [12]:

1. Зміст (контент) сайту створюється в основному або виключно його користувачами.
2. Сайт представляє собою автоматизований простір, в межах якого користувачі можуть встановлювати зв'язки між собою (соціальні зв'язки) або з соціальними об'єктами (тематичними групами).

3. Користувачі можуть отримувати як статичну, так і динамічну інформацію про об'єкти, які існують у даному соціальному середовищі, а також про соціальні зв'язки між ними.

4. Користувачам доступні функції комунікації з іншими користувачами та соціальними об'єктами.

Серед функцій соціальної мережі варто виокремити наступні [13]:

1) Комунікаційна: У межах цієї функції користувачі встановлюють контакти, обмінюються новинами, інформацією (включаючи фото, відео, аудіо, посилання на сайти, коментарі, повідомлення) та співпрацюють для досягнення спільних цілей.

2) Інформаційна: Потік інформації має двосторонню напрямленість, оскільки учасники спілкування виступають як комунікатори та реципієнти.

3) Соціалізуюча (саморозвиток, рефлексія).

4) Самоактуалізація (самопрезентація).

5) Ідентифікаційна: Користувачі створюють індивідуальні профілі, що містять інформацію про себе (ім'я, дата народження, сімейний стан, освіта, інтереси тощо), що дозволяє здійснювати пошук анкет за заданими параметрами.

6) Функція формування ідентичності: Людина порівнює себе з іншими людьми, з якими у неї є схожі риси, що сприяє уточненню власних позицій щодо інших осіб та груп.

7) Розважальна: Соціальні мережі дозволяють обмінюватися не лише текстовими повідомленнями, а й мультимедійними файлами. Важливо також зазначити значення віджетів – міні-програм розважального характеру, що створюються сторонніми розробниками для розширення можливостей користувача (ігри, медіа-додатки та інше).

Для реальних соціальних мереж характерні наступні основні ефекти і властивості [17]:

- Присутність власних думок у користувачів.
- Зміна думок під впливом інших учасників соціальної мережі.

- Різна важливість думок (впливовості, довіри) деяких користувачів для інших.
- Різна схильність учасників соціальної мережі до впливу.
- Непрямий вплив у ланцюгу соціальних контактів.
- Присутність «лідерів думок».
- Існування порога чутливості до зміни думок оточуючих.
- Групова локалізація (за інтересами, з подібними думками).
- Врахування факторів «соціальної кореляції».
- Присутність (зазвичай менш важливих) зовнішніх чинників впливу (реклама, маркетингові акції) і, відповідно, зовнішніх агентів (засоби масової інформації, виробники товарів та інше).
- Наявність лавиноподібних ефектів.
- Вплив структурних властивостей соціальних мереж на динаміку думок.
- Можливість формування коаліцій.
- Графічна взаємодія користувачів.
- Інформаційне управління в соціальних мережах.

У результаті дослідження теоретичних підходів до визначення поняття «соціальна мережа» можна зробити кілька висновків. Поняття «соціальна мережа» представляє собою складну структуру, що включає в себе спільноти людей та їх взаємодії. Різні наукові дисципліни та підходи надають різноманітні визначення цього поняття, відзначаючи його як сукупність взаємозв'язків між людьми, спільнотами та організаціями.

Одним з ключових аспектів соціальних мереж є їх взаємодія та комунікація, яка відбувається через ці мережі. Учасники соціальних мереж можуть встановлювати контакти, обмінюватися інформацією, співпрацювати та впливати один на одного.

Подальше дослідження цього поняття може розкрити його більш глибокі аспекти, такі як вплив структурних властивостей соціальних мереж

на поведінку та думки учасників, формування ідентичності та групових динамік.

Отже, розуміння соціальних мереж вимагає комплексного підходу та подальших досліджень для розкриття їхнього суттєвого значення в сучасному світі.

1.3. Розвиток соціальних мереж: історія та сучасність

У минулому та сучасному світі соціальні мережі відіграють важливу роль у спілкуванні, взаємодії та обміні інформацією. Їхній розвиток є результатом тривалого еволюційного процесу, що включає в себе історичні та технологічні зміни. З появою Інтернету та цифрових технологій з'явилася можливість створення віртуальних спільнот, де люди можуть обмінюватися ідеями, думками та інформацією незалежно від географічного розташування. Спочатку соціальні мережі були простими онлайн-форумами та списками електронної пошти, але з часом вони розвинулися в складні платформи з різноманітними функціями.

Сучасні соціальні мережі, такі як Facebook, Twitter, Instagram та LinkedIn, стали не лише місцем для спілкування, але й потужними інструментами для зв'язку, маркетингу та освіти. Вони змінили спосіб, яким ми взаємодіємо один з одним із світом навколо нас.

Тож, доречним буде розглянути історію розвитку соціальних мереж, їхні ключові моменти та вплив на сучасне суспільство, а також дослідити сучасний стан соціальних мереж, їхні тенденції та перспективи подальшого розвитку.

Ще в кінці XIX - початку XX століття стали активно досліджуватися питання соціальних зв'язків в групах людей. Наприклад, Еміль Дюркгейм вважав, що не всі аспекти соціального життя можна пояснити виключно через властивості окремих індивідумів [22].

Георг Зіммель, звертаючи увагу на слабо пов'язані мережеві соціальні структури, вніс значний внесок у розвиток аналізу соціальних мереж. У той час соціальні філософи використовували термін «павутиння відносин» для опису цих явищ [38].

У 1930-х роках Дж. Морено провів серію досліджень у галузі соціометрії, яка вивчає міжособистісні та міжгрупові відносини. Одним з його ключових досягнень стала соціограма – схематичне зображення структури міжособистісних зв'язків в невеликій соціальній групі. У одному з його експериментів дівчата з дитячого будинку мали бути розміщені в окремих котеджах так, щоб в кожному з них були лише ті, хто співчував один одному, і уникати ситуацій, коли дівчата, які не ладили, проживали разом. Учасників дослідження запитували, з ким вони хотіли б працювати або проводити вільний час, і їхні відповіді використовувалися для побудови соціограм, які уявляли собою графічне представлення зв'язків між учасниками групи. Ці дослідження Дж. Морено вважаються початком аналізу соціальних мереж [1].

У подальшому розвитку теорії, Алекс Бейвлас та Харольд Левітт зробили ще один значний крок, запропонувавши розуміти під мережею сукупність позицій, а не окремих індивідів. У своїх дослідженнях вони створили модель відносин між цими позиціями, яка стала фундаментом або основою структури. Роботи А. Бейвласа вперше вводять поняття централізації (коли комунікації здійснюються через центральні позиції, а деякі завдання виконуються краще і швидше), а також висловлюється ідея, що зв'язки між позиціями є потоками ресурсів [3].

У другій половині XX століття істотно розширився системний аналіз соціальних мереж в роботах таких дослідників, як Р. Соломонофф, С. Берковіц, С. Боргетті, Р. Берт, К. Карлі, К. Фост, Д. Нок, П. Марсден, Н. Маллінс, А. Рапопорт, С. Уоссермен, Б. Веллмен, Д. Вайт, В. Харрісон і багатьох інших.

У період з 1959 по 1968 роки угорські математики Пол Ердош і Альфред Рені випустили ряд статей, де вони розглядали принципи структуризації соціальних мереж. Ці вчені вперше застосували математичну теорію для пояснення того, як формуються соціальні мережі. Запропонована ними теорія випадкових графів дозволила аналізувати складні мережі, які не мають однозначних принципів створення [10].

У 1969 році американськими психологами Стенлі Мілгремом і Джеффрі Треверсом була висунута теорія шести ступенів розділення, яка стверджує, що будь-які дві людини на планеті, у середньому, зв'язані лише через п'ять рівнів знайомих і, відповідно, шість рівнів зв'язку. У рамках експерименту, проведеного у двох американських містах, мешканцям міста Омаха (штат Небраска) було роздано 300 конвертів, які треба було передати певній особі, що проживає в Бостоні. Конверти можна було передавати лише через своїх знайомих і родичів. Підсумкові підрахунки Мілгрема показали, що в середньому кожен конверт проходив через п'ять осіб. Експеримент з описаним сценарієм був повторений у різних варіаціях, включаючи експеримент з використанням електронної пошти, проведений в 1998 році вченими з Колумбійського університету, який підтвердив подібні результати. Виявилося, що в Інтернеті перейти від одного веб-сайту до будь-якого іншого також можна за допомогою шести кліків [12].

У 2008 році компанія Microsoft оприлюднила результати дворічного дослідження, де кожен з 240 мільйонів користувачів сервісу в середньому міг би досягти іншого за 6,6 «рукостискань». Також, Міланський університет та соціальна мережа Facebook провели експеримент, досліджуючи теорію шести рукостискань на основі даних соціального графа мережі Facebook. Під час цього дослідження виявилося, що двох будь-яких користувачів Facebook розділяє в середньому 4,74 рівня зв'язків [17].

Соціолог та професор Каліфорнійського університету Мануель Кастельс вважає, що суспільство в цілому стає «мережевим» завдяки використанню якісно нових засобів комунікації [12].

Один із перспективних шляхів у розвитку соціальних мереж полягає в створенні віртуальних лабораторій для генерації та актуалізації знань, а також віртуальних центрів експертизи проектів з електронного навчання. Важливим напрямом подальших досліджень є моніторинг графа персональної навчальної мережі учня, його теоретичне моделювання та аналіз передумов формування та механізмів розвитку. У зв'язку з цим актуальним завданням є розробка алгоритмів, які поєднують методи аналізу та візуалізації з метою поліпшення розуміння структури та динаміки еволюції мережі.

У підсумку, історія та сучасність розвитку соціальних мереж свідчать про постійний вплив інновацій та вдосконалення у цій галузі. Починаючи з ранніх теоретичних робіт та експериментів, проведених у XIX-XX століттях, і завершуючи сучасними дослідженнями та практичними застосуваннями, розвиток соціальних мереж виявився неабияким впливовим фактором у суспільному житті.

Застосування математичних та інформаційних технологій дозволило дослідникам не лише аналізувати структуру та функціонування соціальних мереж, але й створювати нові підходи до їх використання. Результати досліджень, які підтверджують «теорію шести рукошляхів», а також вивчення структури й динаміки соціальних мереж в Інтернеті, демонструють глибину та широту впливу цих мереж на сучасне суспільство.

Отже, розвиток соціальних мереж відображає не лише технологічний прогрес, але й розвиток способів спілкування та обміну інформацією в сучасному світі. Це еволюційний процес, який постійно перетворюється, відкриваючи нові можливості для спілкування, навчання, співпраці та розвитку.

1.4. Соціальні мережі як чинник формування цифрової культури молоді

У сучасному світі соціальні мережі відіграють ключову роль у формуванні цифрової культури, особливо серед молодого покоління. Швидкість поширення інформації та легкість спілкування, що надають соціальні мережі, перетворили їх на важливий чинник впливу на цінності, переконання та спосіб життя молоді. Ця тема викликає все більший інтерес серед дослідників, оскільки цифрова культура формується не лише в результаті використання технологій, а й через активну участь у мережевих спільнотах та взаємодії з іншими учасниками Інтернету.

У цьому контексті важливо дослідити, як соціальні мережі впливають на становлення цифрової культури серед молоді, яка вони формують інформаційні практики, які цінності та ідеали сприймаються та поширюються через ці платформи, а також які можливості та виклики вони створюють для особистого розвитку та соціального взаємодії.

Соціальні мережі в Інтернеті тісно переплели культурні аспекти з медіа, оскільки культура в значній мірі визначається тим, яка інформація вона передає своїм учасникам через різноманітні медійні засоби. Кожна мережева структура має свій власний культурний вимір, що відображається у різних культурних цінностях, проєктах та ідеях, які на ньому існують.

Згідно з М. Кастельсом, кожна мережева структура складається з різних культурних складових, утворюючи багатовимірну віртуальну культуру. Розвиток та функціонування культури в контексті соціальних факторів призводить до ефективної мережевої комунікації, яка стає універсальним соціокультурним механізмом, що відкритий та доступний завдяки транскордонній природі цифрових технологій. Ця властивість цифрових технологій сприяє легшому перетину культурних бар'єрів, залучаючи велику кількість користувачів до культурних діалогів та обміну ідеями [1].

Постійні зміни у науково-технічній, соціально-економічній, соціокультурній та інформаційній сферах вимагають від України розробки та впровадження інноваційних стратегій для активної інтеграції в глобальні

процеси. Це означає не лише досягнення успішності в умовах глобалізації та використання її можливостей для розвитку, але й ефективне пристосування до процесу глокалізації на всіх рівнях українського суспільства. Глокалізація передбачає модернізацію та інтеграцію в глобальні процеси на регіональному та локальному рівнях, дозволяючи різним соціальним групам населення користуватися можливостями доступу до світових інтелектуальних обмінів.

Ключовим фактором у таких процесах є усвідомлення того, що наш сучасний світ перебуває у стадії підвищеного технодетермінізму. Цей процес швидко змінює як епістемологічні можливості культури, так і соціальні процеси, стратифікацію та навіть щоденні звички людей. Сучасне суспільство є світом інтерактивних обмінів, взаємодій та трансформацій, що породжують мобільні та гнучкі віртуальні спільноти [3].

У цьому контексті явище цифрової культури є ключовим, оскільки воно відображає переважну форму соціалізації в сучасному суспільстві - інформаційно-віртуальну. Кінематографічний і літературний кіберпанк, відеоскульптура і цифрові інсталяції, техно- та електронна музика, віртуальні музеї та театри, софт-арт – усе це було інноваціями десятиліття тому, а тепер це вже основа для різноманітних творчих практик та відображення сучасної культури людства, що є показником суттєвих змін у сприйнятті людиною світу та її творчих потреб. Саме під впливом цифрової культури відбувається революція у розумінні суті культури, яка виступає ключовим фактором у складних цивілізаційних процесах та їх розвитку [11].

Завдяки цифровим телекомунікаціям реалізується принцип «поліфонічної», «безперервної», «постійної» трансляції, коли безперервні потоки повідомлень про різноманітні процеси отримують статус окремої «гіперреальності». Ця гіперреальність в свою чергу витісняє фізичну реальність, зводячи її на другий план та роблячи вторинною.

Швидкими темпами спостерігається формування як віртуальних спільнот і соціальних груп, так і нового типу «цифрового» покоління, яке відрізняється від попередніх. Ці нові групи, що виникають, мають свою

власну мову, сленг, аббревіатури, а також унікальні погляди, цінності та етику. Вони не лише спілкуються між собою на різних мовах та мають різні світогляди, а й проявляють різні форми соціалізації та поведінки, навіть на рівні щоденного життя. Як відзначав один з класиків кіберпанку, фізична реальність для них не є найважливішим аспектом життя.

Представники «цифрового» покоління, незалежно від свого віку, статі, мови та культури, легко знаходять спільну мову зі своїми однолітками чи однодумцями з усього світу, майже не відчуючи культурних або цивілізаційних перешкод. Системи комунікації та сповіщення, особливо соціальні мережі, дозволяють їм формувати певний рівень громадянського політичного співробітництва та спільного критичного осмислення подій у глобальному масштабі [16].

Отже, очевидно, що «цифрова культура» виступає основною складовою сучасного світового культурного контексту, яка впливає на всі сфери суспільства. Тому дослідження цифрової культури та її впровадження мають велике значення для подальшого розвитку країни, її наукового, освітнього та промислового потенціалу, особливо у виробленні оперативної та доступної візуальної інформації (такої як зовнішня реклама та повідомлення у великих містах, інфографіка, науково-популярні фільми, наукова журналістика, електронні книги, гаджети для дітей та підлітків тощо).

Розвиток цифрової культури в українському суспільстві є недостатнім, особливо на регіональному рівні. Розглядаючи соціальну стратифікацію в Україні та рівень «комп'ютеризації» та «інформатизації» шкіл та закладів вищої освіти на регіональному рівні, стає очевидним, що в нашій країні існують як «модерні», так і «постмодерні» сегменти суспільства, які характеризуються різними поняттями та цінностями індустріальної та постіндустріальної (постінформаційної) епох. Така ж картини спостерігається із «інфраструктурною нерівністю» в закладах освіти. Наприклад, матеріально-технічна база українських шкіл потребує

термінового оновлення та зміцнення. Інтеграція всієї країни у глобальні цифрові мережі – це складне завдання, яке потребує різних рівнів управління, адміністрування, законодавства, регіонального розвитку, освіти, приватного сектора та культурного мислення [19].

Таким чином, у сучасному світі соціальні мережі відіграють ключову роль у формуванні цифрової культури молоді. Ці мережі стали важливим інструментом комунікації, взаємодії та співпраці між молоддю не лише на рівні локальних спільнот, а й на масштабі глобальних інтересів. Аналізуючи вплив соціальних мереж на формування цифрової культури молоді, стає очевидним, що вони визначають не лише способи спілкування та обміну інформацією, але й структуру та цінності сучасного світу.

Спілкування через соціальні мережі сприяє взаєморозумінню між молоддю з різних країн та культур, сприяє обміну думками, ідеями та досвідом. Завдяки цьому, молодь отримує можливість поглиблювати свої знання, розширювати світогляд та розвивати критичне мислення. Однак, разом із позитивними аспектами, соціальні мережі також несуть певні ризики, такі як залежність від віртуального світу, розповсюдження фейкової інформації та порушення приватності.

Тому важливо забезпечити адекватне використання соціальних мереж серед молоді, сприяти розвитку медіаграмотності та виховувати відповідальне ставлення до онлайн-середовища. Також варто розвивати ініціативи, спрямовані на підвищення якості контенту та захист від негативних впливів. У цілому, соціальні мережі є важливим чинником у формуванні цифрової культури молоді, і їх вплив на суспільство продовжуватиме зростати в майбутньому.

Висновки до розділу 1

Теоретичний аналіз теми дослідження підкреслює значущість Інтернету як комунікативного простору для сучасної молоді. За допомогою Інтернету молодь вступає в нові форми спілкування, обмінюється інформацією та відчувається частиною глобального співтовариства. Однак, разом з безперечними перевагами Інтернету, існують і певні виклики та небезпеки. Перш за все, Інтернет створює можливості для широкого спектру комунікаційних форм: від текстових повідомлень та зображень до відеоконференцій та віртуальних світів. Це дає молоді можливість виражати свої думки, ділитися ідеями та знаходити спільні цінності з однолітками з усього світу. Однак, важливо враховувати, що Інтернет може також стати місцем поширення недостовірної інформації, залучення у шкідливі онлайн-поведінкові практики та порушення приватності. Тому, сприяючи доступу молоді до Інтернету, потрібно розвивати її медіаграмотність та навички критичного мислення.

У цілому, Інтернет є важливим інструментом для сучасної молоді, який допомагає їй спілкуватися, навчатися та розвиватися. Проте, використання Інтернету повинно супроводжуватися свідомим підходом та врахуванням ризиків, щоб забезпечити безпечне та продуктивне використання цього комунікативного простору.

У світі, де відбувається стрімкий розвиток технологій, соціальні мережі виступають ключовим чинником формування цифрової культури серед молоді. Ці платформи створюють простір для взаємодії, обміну інформацією, творчості та розвитку особистості. Соціальні мережі дозволяють молоді виражати свої думки, знаходити спільні цінності, встановлювати зв'язки з однолітками та експериментувати зі своєю самоідентифікацією. Вони стимулюють активну участь у громадському житті, підтримують розвиток соціальних навичок та сприяють формуванню громадянської позиції.

Однак, разом із цими перевагами, соціальні мережі також несуть ризики, такі як поширення фейкової інформації, порушення приватності та залучення до онлайн-шкідливих практик. Тому важливо навчати молодь критичному мисленню та медіаграмотності, щоб вони могли ефективно користуватися цими ресурсами, оберігати себе від негативного впливу та максимально реалізувати позитивний потенціал соціальних мереж.

У підсумку, соціальні мережі відіграють важливу роль у формуванні цифрової культури молоді, але для максимальної користі від їх використання необхідно забезпечувати грамотну та безпечну комунікацію, сприяючи тим самим розвитку сучасного суспільства.

РОЗДІЛ 2

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК НОВА ФОРМА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МОЛОДІ

2.1. Особливості соціокомунікативних практик молоді в соціальних мережах: форми та риси комунікативних процесів

Молодь в сучасному світі виявляє особливий підхід до використання соціальних мереж. Ось деякі особливості їх соціокомунікативних практик [27]:

1. Експресивність і самовираження: Соціальні мережі для молоді – це платформа для вираження власної особистості. Вони активно використовують фото, відео, сторіс, статуси, та інші медійні формати, щоб поділитися своїми думками, емоціями, ідеями та життєвими досягненнями з аудиторією. Експресивність і самовираження через соціальні мережі стають для молоді не тільки засобом спілкування, а й зручним каналом для вираження своєї індивідуальності та творчості. Ось кілька додаткових аспектів:

- Молодь активно використовує фото та відео контент для вираження своєї особистості. Вони створюють унікальні зображення, використовуючи різноманітні фільтри, ефекти та редагування, щоб підкреслити свою індивідуальність.

- Функція історій, яка доступна в багатьох соціальних мережах, дозволяє молоді ділитися миттєвими моментами свого життя. Вони можуть розповідати про свої подорожі, розваги, роботу чи навчання, створюючи свої власні короткочасні відеоролики.

- Молодь активно публікує статуси та пости, в яких вони можуть висловлювати свої думки, ідеї, переживання та погляди на різні теми. Це може бути все, від особистих роздумів до політичних коментарів чи культурних рецензій.

- Молодь також використовує соціальні мережі для демонстрації своїх досягнень у різних сферах життя, таких як навчання, робота, спорт, мистецтво тощо. Вони можуть публікувати фото або відео, що відображають їх успіхи та прогрес.

- Соціальні мережі надають можливість молоді розвивати свої творчі здібності, публікуючи свої малюнки, фотографії, музику, літературні твори та інші твори мистецтва. Це дає їм можливість отримати визнання та підтримку з боку спільноти.

Всі ці форми вираження дозволяють молоді не лише спілкуватися, але і виражати свою унікальність, індивідуальність та творчість через соціальні мережі.

2. Брендування особистості: Молодь створює свої особисті бренди в соціальних мережах. Вони стежать за своїм онлайн-образом, вибираючи контент та комунікаційні стратегії, які підкреслюють їхню унікальність та індивідуальність. Брендування особистості в соціальних мережах – це процес створення і підтримки унікального образу або ідентичності в онлайн-середовищі. Для молоді це стає важливим засобом вираження власної особистості та будування свого віртуального образу. Ось кілька аспектів, що розширюють це поняття:

- Молодь у соціальних мережах активно прагне створити впізнаваний образ, який підкреслює їхню унікальність та індивідуальність. Це може включати в себе вибір конкретних фотографій, відео, графічних елементів та описів, щоб створити консистентну та стилізовану естетику профілю.

- Молоді люди активно використовують різноманітні комунікаційні стратегії для підкреслення своєї унікальності. Це може бути використання специфічної мови, жаргону, хештегів або символів, які відображають їхні інтереси, цінності та стиль спілкування.

Ці аспекти демонструють, як молодь використовує соціальні мережі для створення свого власного онлайн-образу та підтримки персонального

бренду, що дозволяє їм виражати свою унікальність та індивідуальність у віртуальному просторі.

3. Спілкування та соціальна взаємодія: Соціальні мережі є майданчиком для спілкування, знайомств та взаємодії. Молодь активно обговорює теми, які їх цікавлять, ділиться думками та враженнями зі своїми друзями та підписниками. Спілкування та соціальна взаємодія в соціальних мережах для молоді виявляються не лише як засоби комунікації, але і як можливість зблизитися з іншими, обговорити важливі теми та виразити свої думки. Ось кілька додаткових аспектів цього явища:

- Молодь у соціальних мережах активно створює та приєднується до різноманітних спільнот та груп інтересів, де вони можуть обговорювати теми, які їх цікавлять. Це можуть бути групи за інтересами, хобі, професійні або навчальні спільноти тощо.

- Молода людина активно публікує різноманітний контент, щоб запропонувати теми для обговорення зі своєю аудиторією. Це можуть бути фотографії, відео, статуси, анекдоти, новини, цитати та інше, що викликає інтерес та реакцію від інших користувачів.

- Соціальні мережі стають важливим засобом для молоді для знайомств з новими людьми та розширення мережі своїх контактів. Вони можуть шукати особистості з подібними інтересами або професійними спрямуваннями, спілкуватися з ними та встановлювати нові зв'язки.

- Молодь у соціальних мережах швидко реагує на актуальні події та тренди, обговорюючи їх та виражаючи свої думки. Це можуть бути політичні події, культурні явища, спортивні змагання або будь-які інші теми, які актуальні для молоді.

- Соціальні мережі стають платформою для підтримки та взаємодопомоги між молоддю. Вони можуть ділитися своїми досвідами, радитися з іншими щодо різних питань, надавати психологічну підтримку та спільно працювати над рішенням проблем.

Всі ці аспекти демонструють, як соціальні мережі стають не тільки засобом комунікації, але і важливим простором для спілкування, обговорення тем та взаємодії для молоді.

4. Активна участь у трендах та челенджах: Молодь швидко приймає та поширює тренди та челенджі, що з'являються в соціальних мережах. Вони активно беруть участь у віртуальних викликах, які сприяють формуванню спільної культури та ідентичності. Участь у трендах та челенджах у соціальних мережах є не лише забавною активністю, але і важливим елементом формування культури та ідентичності молоді. Ось додаткова інформація про цей аспект:

- Молодь швидко відстежує та поширює тренди, які з'являються в соціальних мережах. Це можуть бути модні уривки, меми, виклики, популярні хештеги тощо. Вони активно долучаються до цих трендів, що дозволяє їм відчувати себе частиною глобальної спільноти та відтінювати свою індивідуальність у рамках популярних тенденцій.

- Віртуальні челенджі, які з'являються в соціальних мережах, стають способом для молоді спільно діяти та взаємодіяти. Вони можуть включати в себе виклики фізичного, креативного або благодійного характеру, що сприяє формуванню спільної культури та підтримує відчуття спільності серед молоді.

- Участь у трендах та челенджах дає молоді можливість виявити свою креативність та виразити себе через різні види контенту. Вони можуть створювати власні версії челенджів, додавати особисті акценти та підкреслювати свою індивідуальність у рамках загальної тенденції.

5. Широкий спектр інтересів: Молодь використовує соціальні мережі для спілкування не лише з друзями, а й з представниками різних культур, країн та спільнот. Вони виявляють інтерес до різноманітних тем, починаючи від моди та музики, і закінчуючи політикою та соціальними питаннями. Так, соціальні мережі стають платформою для молоді, де вони можуть спілкуватися та обмінюватися ідеями з представниками різних культур та

країн. Це дозволяє їм не лише розширювати свій кругозір, але й розуміти різноманітність світу та різні погляди. Ось кілька додаткових аспектів цього:

- Молодь в соціальних мережах активно знаходить спільноти та групи з представниками різних культур та країн. Це можуть бути міжнародні групи за інтересами, мовні спільноти або групи, що обговорюють культурні аспекти.

- Молодь виявляє інтерес до широкого спектру тем на соціальних мережах. Вони обговорюють моду, музику, кіно, спорт, технології, культурні події, політику, соціальні питання та багато іншого.

- Молоді люди взаємодіють не лише зі своїми друзями та ровесниками, але й з іншими користувачами з різних країн та культур. Це дозволяє їм зрозуміти різноманітність світоглядів та думок.

- Соціальні мережі стимулюють молодь до відкритості до нових ідей, культурних впливів та перспектив. Вони активно вивчають нові теми та інформацію, яка надходить з різних джерел.

- Молодь в соціальних мережах проявляє активність у питаннях соціальної справедливості, прав людини, захисту навколишнього середовища та інших важливих питань. Вони використовують соціальні мережі для спілкування та мобілізації навколо цих тем.

Комунікативні процеси в соціальних мережах можуть приймати різні форми та виражатися через різноманітні риси. Основні з них подано в таблиці 2.1:

Таблиця 2.1

Основні форми та риси комунікативних процесів молоді в соціальних мережах

Основі форми комунікативних процесів	Характеристика
Вербальна комунікація	Це спосіб спілкування, який базується на використанні словесних

	символів, таких як мова, мовлення, письмо. Вона може бути усна або письмова.
--	--

Продовження таблиці 2.1

Невербальна комунікація	Це спосіб передачі повідомлень без використання слів. Вона включає такі риси, як жести, міміка, тон голосу, поза, контакт з очима тощо. Невербальна комунікація може передавати суттєву інформацію про почуття, настрій та наміри людини.
Масова комунікація	Це процес передачі повідомлень великій аудиторії через масові засоби масової інформації, такі як телебачення, радіо, газети, Інтернет тощо. Масова комунікація грає важливу роль у формуванні суспільних поглядів та думок.
Міжособистісна комунікація	Це обмін повідомленнями між двома або більше людьми. Вона включає в себе спілкування в особистому обличчі, телефонні розмови, відеоконференції, листування тощо.
Групова комунікація	Це процес обміну інформацією в групі людей. Вона може відбуватися в реальному часі, наприклад, в рамках зборів або нарад, або віртуально, через групові чати, форуми тощо.

Міжкультурна комунікація	Це обмін інформацією між представниками різних культур. Ця форма комунікації вимагає розуміння та поваги до культурних різниць.
--------------------------	---

Зазначені форми та риси комунікативних процесів визначають різноманітність способів, якими люди взаємодіють один з одним та оточуючим світом. Загалом, соціальні мережі стали невід’ємною частиною життя сучасної молоді, де вони не лише спілкуються та діляться враженнями, але й активно формують свою особистість та взаємодіють зі світом навколо себе.

2.2. Функції соціальних мереж як комунікативного простору сучасної молоді

Соціальні мережі в сучасному світі відіграють значну роль як комунікативний простір для молоді, пропонуючи широкий спектр функцій, що задовольняють їхні потреби у спілкуванні, самовираженні та співпраці. Ось кілька ключових функцій соціальних мереж для молоді [28]:

1. Спілкування з друзями та рідними: Соціальні мережі є основним засобом для молоді для збереження зв'язку з друзями, рідними та знайомими. Вони можуть обмінюватися повідомленнями, фотографіями, відео та іншим контентом, щоб залишатися в контакті, навіть якщо знаходяться на великій відстані.

2. Підтримка соціальних взаємодій: Соціальні мережі створюють можливість для молоді виявляти підтримку своїм друзям та рідним, наприклад, за допомогою лайків, коментарів, приватних повідомлень та різноманітних реакцій.

3. Вираження особистості та самовираження: Молодь використовує соціальні мережі для виразу своєї унікальності та індивідуальності. Вони

публікують власні фотографії, відео, статуси та інший контент, що дозволяє їм показати свої інтереси, хобі, думки та емоції.

4. Знаходження нових знайомств: Соціальні мережі надають молоді можливість знайти нових друзів та знайомих, поділитися інтересами та побудувати нові стосунки.

5. Інформування та освіта: Соціальні мережі дозволяють молоді отримувати інформацію про актуальні події, новини, культурні тренди та інші аспекти життя через різноманітні джерела та контент.

6. Спільні інтереси та групи: Молодь може приєднуватися до різноманітних груп та спільнот зі спільними інтересами, такими як хобі, музика, фільми, спорт або політика, де вони можуть обговорювати теми, ділитися досвідом та знаходити нових друзів.

7. Активізм та соціальна мобілізація: Соціальні мережі дозволяють молоді виражати свої погляди на різноманітні соціальні питання, приєднуватися до рухів та акцій для підтримки різних ініціатив та протестів.

Таким чином, варто зауважити, що функції соціальних мереж як комунікативного простору сучасної молоді демонструють їхню важливість і значення у сучасному світі. Соцмережі не лише стали основним місцем для спілкування та взаємодії молоді, але й виконують різноманітні функції, що задовольняють їхні потреби в самовираженні, соціальній підтримці та інформуванні.

Зокрема, соціальні платформи стимулюють молодь до активного спілкування з друзями та рідними, сприяють побудові нових знайомств та соціальних взаємодій, а також надають платформу для вираження індивідуальності та креативності через різноманітні медійні формати. Крім того, вони дозволяють молоді бути освіченою про актуальні події та новини, а також створювати громадський та політичний вплив через участь у різних акціях та подіях.

Усі ці функції роблять онлайн-спільноти важливим елементом життя сучасної молоді, а їх вплив на комунікаційну взаємодію відображається в

широкому спектрі соціальних, культурних та психологічних аспектах. Однак важливо враховувати, що разом із позитивними аспектами використання соціальних мереж приходять і певні ризики, такі як збільшення впливу віртуальної анонімності та кібербулінгу, які потрібно враховувати для забезпечення безпеки та добробуту молоді в цьому цифровому середовищі.

2.3. Соціальні наслідки та вплив соціальних мереж на формування комунікативної взаємодії молоді

Соціальні мережі мають значний вплив на формування комунікативної взаємодії молоді, а також можуть мати різноманітні соціальні наслідки. Варто зауважити, що онлайн-спільноти впливають на зміну способів комунікації серед молоді. Вони надають нові можливості для віртуального спілкування, що може призвести до зменшення взаємодії в реальному житті та збільшення залежності від електронної комунікації.

Соцмережі дозволяють молоді побудувати широку мережу зв'язків та створити онлайн-спільноти, що може сприяти більш глибокій та різноманітній соціальній взаємодії. Соціальні медіа можуть впливати на формування віртуальної ідентичності молоді, що може відрізнятися від їхньої реальної особистості. Це може впливати на спосіб, яким молодь сприймає себе та взаємодіє з іншими.

Соціальні мережі надають молоді платформу для самовираження через різноманітні медійні формати. Це може сприяти розвитку креативності та індивідуальності, але також може призвести до підвищення стандартів ідеальної віртуальної іміджу.

Соціальні мережі відіграють важливу роль у сприянні самовираженню молоді через різноманітні медійні формати, такі як фотографії, відео, сторіс, статуси, аудіо записи тощо. Це дає молоді можливість виразити свої думки, ідеї, емоції та інтереси, а також поділитися своїми творчими досягненнями зі світом. Завдяки різноманітним медійним форматам, соцмережі стимулюють розвиток креативності серед молоді. Вони можуть експериментувати з

візуальним та аудіо контентом, вдосконалювати навички фотографії та відеомонтажу, творчо підходити до створення контенту. Це може призвести до відкриття нових талантів та інтересів, а також розширення горизонтів у творчій сфері.

Однак, разом з можливостями самовираження, соціальні мережі також можуть створювати певний тиск на молодь щодо створення ідеального віртуального іміджу. У зусиллях підтримати чи збільшити свою популярність та прийняття серед інших користувачів, деякі молоді люди можуть відчувати потребу створити ідеалізоване представлення про себе, що може призвести до постійного порівняння з іншими та негативного впливу на їхнє самопочуття та самооцінку.

Отже, хоча соціальні мережі надають величезні можливості для самовираження та креативного розвитку, важливо пам'ятати про необхідність збереження здорового балансу між власною індивідуальністю та впливом віртуального середовища.

Соцмережі створюють нові форми спілкування та взаємодії, такі як групові чати, відеоконференції, живі трансляції тощо, що може змінити стандартні практики комунікації.

Соціальні мережі можуть також створювати ризики віртуальної анонімності, яка може призвести до кібербулінгу та інших форм онлайн-насилюства, що може негативно впливати на психічне здоров'я молоді.

Кібербулінг – це форма цифрового насильства, коли людина зловживає анонімністю та використовує соціальні мережі для побиття, образи, шантажу чи іншої форми агресії проти іншої особи. Кібербулінг може мати серйозні наслідки для психічного та емоційного здоров'я молоді, призводячи до стресу, депресії та інших психічних проблем [36].

Анонімність в інтернеті може призвести до ситуацій, коли особа приховує свою справжню ідентичність та вчиняє шахрайства або обман користувачів. Наприклад, вони можуть видаватися за іншу людину, щоб

зловживати довірою та отримувати конфіденційну інформацію або матеріальні блага.

Віртуальна анонімність може також призвести до порушення приватності користувачів. Інформація, яку вони діляться в соціальних мережах, може стати предметом небажаного розголошення або використання проти них.

Анонімні користувачі можуть також використовувати соціальні мережі для поширення вірусів, шкідливих програм та спаму, що може призвести до порушення безпеки та конфіденційності даних.

Отже, важливо, щоб молодь була освіченою про ці ризики та була здатна впоратися з ними, наприклад, шляхом встановлення правил безпеки в інтернеті, розпізнавання ознак кібербулінгу та звертання за допомогою до відповідних служб та організацій. Також важливо, щоб соціальні мережі вживали заходів для захисту своїх користувачів від цих ризиків, наприклад, шляхом вдосконалення систем виявлення та блокування агресивного чи шкідливого контенту.

Таким чином, варто зауважити, що сучасні соціальні мережі не лише відображають соціальні взаємодії молоді, але й активно сприяють їх формуванню та розвитку. Основна функція соціальних мереж як комунікативного простору для молоді полягає в тому, щоб забезпечити платформу для спілкування, взаємодії та самовираження. Молодь активно використовує соціальні мережі для обговорення тем, які їх цікавлять, ділиться думками та враженнями з друзями та підписниками, а також розвиває свої інтереси та підтримує соціальні зв'язки.

Однак разом із позитивним впливом соціальні мережі також можуть мати свої виклики та негативні наслідки. Ризики віртуальної анонімності, кібербулінгу та зловживання приватністю можуть негативно впливати на психічне здоров'я молоді та їхнє відношення до інтернет-комунікації. Більше того, підвищені стандарти віртуального іміджу можуть створювати тиск на

молодь та сприяти появі віртуальних ідеалів, що може впливати на їхню самооцінку та самопочуття.

Отже, важливо визнати як позитивні, так і негативні аспекти впливу соціальних мереж на формування комунікативної взаємодії молоді. З одного боку, вони зближують людей, створюють нові можливості для спілкування та співпраці, а також сприяють розвитку креативності та індивідуальності. З іншого боку, вони потенційно ризиковані, спонукаючи до неправомірного використання та порушення приватності.

Тому важливо постійно працювати над удосконаленням механізмів захисту та безпеки на соціальних мережах, сприяти цифровій грамотності та етиці у використанні інтернет-комунікації, а також створювати сприятливі умови для позитивної комунікативної взаємодії молоді в цифровому просторі.

2.4. Мережеві спільноти: комунікативні аспекти

Питання мережевих спільнот охоплює важливі аспекти спілкування та взаємодії у цифровому середовищі. Вони відіграють значну роль у формуванні зв'язків, обміні інформацією та сприяють розвитку різноманітних соціальних відносин.

Мережеві спільноти відіграють ключову роль у формуванні зв'язків між людьми, які мають спільні інтереси, цілі або відношення до певної тематики. Це можуть бути різноманітні онлайн-платформи, включаючи форуми, спеціалізовані веб-сайти, чати, групи в соціальних мережах та інші.

Форуми – це один з найстаріших типів мережевих спільнот в Інтернеті. Вони дозволяють користувачам обговорювати різноманітні теми, ділитися досвідом та знаннями, задавати запитання та отримувати відповіді від інших учасників.

Групи в соціальних мережах: Соціальні мережі, такі як Facebook, LinkedIn або Reddit, надають можливість створювати групи за різними

темами чи інтересами. Ці групи дозволяють учасникам обговорювати тематику, яка їх цікавить, ділитися ресурсами та спілкуватися один з одним [22].

Існують спеціалізовані веб-сайти та форуми, присвячені конкретним темам чи інтересам, таким як мистецтво, наука, технології, спорт, кулінарія тощо. Ці ресурси збирають людей, які мають глибокі знання та інтерес до певної сфери та створюють для них простір для обміну інформацією та дискусій. Чати та месенджери також можуть бути платформами для мережових спільнот. Групові чати дозволяють учасникам обговорювати певні теми, планувати події або просто спілкуватися в реальному часі.

Мережеві спільноти створюють унікальні можливості для спілкування, обміну досвідом та розвитку особистості. Вони є важливим засобом підтримки та взаємодопомоги між учасниками, стимулюють інтелектуальний та культурний обмін, а також сприяють формуванню соціальних зв'язків із подібними за інтересами людьми. Члени мережових спільнот часто допомагають один одному, діляться досвідом, порадами та ресурсами. Це може бути корисно в професійному аспекті, навчанні, особистому розвитку тощо.

Мережеві спільноти є платформою для обміну новинами, ідеями, цікавими матеріалами та ресурсами. Вони дозволяють користувачам швидко знаходити та отримувати актуальну інформацію з різних галузей. Мережеві спільноти стимулюють взаємодію та спілкування між її учасниками через коментарі, дискусії, приватні повідомлення тощо. Це сприяє формуванню соціальних зв'язків та підтримує відчуття належності до спільноти.

Розглядаючи ці аспекти, можна зрозуміти значення та вплив мережових спільнот на комунікативні процеси, формування соціальних зв'язків та особистісний розвиток в цифровому світі.

Висновки до розділу 2

Соціальні мережі в сучасному світі стали не просто платформами для спілкування, але й ключовими інструментами для формування інформаційно-комунікативної взаємодії серед молоді. Ці платформи надають унікальні можливості для обміну ідеями, думками, досвідом та емоціями, а також сприяють формуванню та підтримці соціальних зв'язків.

Розглядаючи різні аспекти використання соціальних мереж, можна визначити кілька ключових моментів:

1) Спільні інтереси та цілі: Соціальні мережі дозволяють молоді збиратися разом навколо спільних інтересів та цілей, незалежно від їхнього місця проживання чи соціального статусу.

2) Самовираження та креативність: Вони надають можливість молоді виражати себе через фотографії, відео, тексти та інші медійні формати, розкриваючи свою унікальність та індивідуальність.

3) Спілкування та соціальна взаємодія: Соціальні мережі стають майданчиком для обговорення тем, спілкування з друзями та підтримкою соціальних зв'язків, які можуть перетворюватися в офлайн взаємодію.

4) Широкий доступ до інформації: Молодь отримує можливість дізнаватися про світові події, культурні та соціальні тренди, політичні процеси тощо, що сприяє їхньому освіченню та розвитку.

Проте, разом із позитивними аспектами, варто враховувати й негативний вплив соціальних мереж, такий як кібербулінг, порушення приватності та втрата особистості під впливом ідеалізованих віртуальних образів.

Отже, соціальні мережі відкривають перед молоддю безліч можливостей для спілкування, самовираження та саморозвитку, але важливо використовувати їх з розумінням та обережністю, зберігаючи баланс між віртуальним та реальним життям.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ КОМУНІКАТИВНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТА ЕФЕКТІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ЯК ЦИФРОВОГО ПРОСТОРУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

3.1. Можливості та ризики соціальних мереж як комунікативного простору для сучасної молоді

Нова реальність інформаційно-комунікативного середовища стає все більш проникливою та породжує багато запитань щодо шляхів соціалізації та формування особистості. Однією з виявлених цих тенденцій є широка участь громадян у постійній онлайн-комунікації. Мова йде про активну інтернет-посередковану взаємодію між людьми, яка включає щоденне, часто безперервне використання мобільних пристроїв для масової самокомунікації, як доступного способу створення особистого віртуального простору.

Завдяки доступності мобільного Інтернету, індивіди отримали можливість здійснювати безліч неперервних взаємодій, навіть у русі. Згідно з даними звіту «Цифрові технології 2023», наразі понад 4,5 мільярда людей використовують Інтернет, а кількість користувачів соціальних мереж перевищила позначку в 3,8 мільярда. В цілому, 92% користувачів Інтернету у всьому світі зараз підключаються через мобільні пристрої [36].

За період від початку 2022 року українська аудиторія соціальних мереж зросла на сім мільйонів осіб, як повідомила компанія GlobalLogic, посилаючись на результати свого власного дослідження, проведеного на основі відкритих даних [42].

Проте наслідки цього динамічного зростання та відкритості соціуму мають досить суперечливий характер. Можливості свободи комунікації та віртуальної мобільності викликають обґрунтовані стурбовання через потенційні ризики. Саме тому актуальним для дослідження є не лише кількісний аналіз часу, який витрачається на використання Інтернету або

зростання "мобільної" аудиторії, але й аналіз можливих наслідків для молодих особистостей внаслідок масового безперервного використання мобільного Інтернету. Актуальність досліджуваної проблеми також обумовлена необхідністю пошуку науково-практичних рішень з метою профілактики та мінімізації ризиків, пов'язаних з новими формами безперервної онлайн-комунікації індивідів.

За останні чотири роки цілі використання соціальних мереж саме українцями змінилась, спочатку через коронавірус, а потім через повномасштабне вторгнення. Таким чином зараз молодь дізнається про будь – які новини з фронту, про ймовірність « прильотів», про відключення світла саме за допомогою соціальних мереж. З одного боку, цей аспект можна розцінити як перевагу, але ж не варто забувати й про інформаційну війну, яка зараз відбувається. Тому молодь, яка і до цього була схильна до такого ризику, як інтернет - залежність, тепер може бути підвергнута ряду психічних відхилень, таких як підвищена тривожність та депресія. Наприклад, це може статися через постійне переглядання руху ракет по території України або ж через загальну паніку, яка часто сіється в соціальних мережах.

Конкретні дослідження ризиків, зокрема інтернет-залежності, через призму психологічних наслідків активно проводяться такими вченими, як О. Вознесенська, Н. Коритнікова та Д. Іванов. Ці дослідження фокусуються на темі безпеки та зменшення наслідків ризиків безперервної онлайн-комунікації. Ряд подібних досліджень проводять і Т. Ісакова, А. Лучинкіна, О. Оленєв, В. Плешаков, Г. Почепцов. Ми вивчили широкий спектр таких досліджень, які представлені як західними, так і вітчизняними вченими, що досліджують змінну природу комунікації та мережевої поведінки в контексті динамічного розвитку інформаційно-комунікативних технологій, які об'єднують М. Кастельса, Ф. Шаркова, Д. Іванова, Я. Чаплака.

Аналіз рівня розробленості проблеми показує, що соціологічний підхід до дослідження ризиків у сферах комунікації індивідів ґрунтується на

значній науковій базі. Однак, в цій області існують значні прогалини, особливо в дослідженні ризиків амбівалентного характеру онлайн-комунікації як нової комунікативної практики.

Онлайн-комунікація відзначається ризиками, які характеризуються швидким оновленням, що передусім впливає на те, що користувач може не здогадуватись про їхні наслідки або можливі збитки, які вони можуть призвести. До цього можна додати ще один аспект. Швидкість розвитку ринку Інтернет-послуг і поява нових інформаційно-комунікативних технологій значно перевищує швидкість адаптації індивідів до них. Наприклад, якщо взяти мобільний інтернет, з одного боку, він відкриває нові можливості для людини (миттєва комунікація, доступ до інформації), але з іншого боку - створює нові ризики вразливості для індивідів та системи безпеки.

До очевидних ризиків можна віднести:

- кіберризики, такі як вірусні атаки, витоки персональних даних, взломи аккаунтів, несанкціоноване зняття грошей, фінансове шахрайство та інші, які зазвичай мають технологічний характер і виконуються за допомогою спеціальних комп'ютерних програм або технічно обізнаними особами. Ця характеристика онлайн-комунікації, як відкритість особистої інформації, призводить до ризику стати жертвою кіберзлочину;
- контентні ризики, пов'язані з матеріалами, які містять незаконну або деструктивну інформацію;
- комунікаційні ризики, які часто важко діагностувати, включають ризик стати об'єктом образ та нападок зі сторони інших користувачів Інтернету (небажані контакти, кібербулінг, кіберпереслідування, грумінг або сексуальні домагання).

Проявами потенційних ризиків онлайн-комунікації є ті загрози, які не завжди можна передбачити або які слабо усвідомлюються учасниками цієї

комунікації. Наслідки таких ризиків можуть не виявлятися негайно, але мати вплив у майбутньому:

- 1) Психофізіологічні наслідки, такі як порушення сну, пам'яті, низький рівень фізичної активності та інтернет-залежність, серед інших.
- 2) Когнітивні виклики, такі як втрата концентрації, складнощі із запам'ятовуванням та розумінням текстової інформації.
- 3) Маніпулятивні впливи, що можуть містити матеріали, надмірно впливаючі на мотивацію та поведінку користувачів, інформація яких може бути прихованою.

Не дивлячись на суттєві ризики, варто зазначити, що сучасні соціальні мережі створюють унікальний комунікативний простір для молоді, пропонуючи безліч можливостей для спілкування, самовираження та соціальної взаємодії. Молодь може обмінюватися думками, ідеями та емоціями з друзями і сторінками, виражати свою індивідуальність через фото, відео, статуси та інші медійні формати, приєднуватися до спільнот зі спільними інтересами, знаходити нових друзів та розширювати соціальні контакти. Такі мережі створюють можливість для формування і утримання віртуального і реального соціального середовища, що стає важливою частиною соціального життя сучасної молоді.

3.2 Комунікативні технології та їх роль у взаємодії сучасної молоді: результати досліджень

Останнім часом соціальні мережі набули значної популярності та стали всеосяжним явищем. Число користувачів українського сегменту цих мереж стрімко зростає, включаючи представників похилого віку. Спочатку вони використовувалися для знайомств та спілкування, але з часом вони впровадилися у всі аспекти нашого життя, включаючи сферу публічного управління. Соціальні мережі відкривають унікальні можливості для спілкування з користувачами з різних куточків світу та швидкого поширення

різноманітної інформації через тексти, фотографії та відео. Завдяки цьому, урядові структури можуть ефективно розповсюджувати інформацію, взаємодіяти з громадянами, пояснювати свою політику та залучати суспільство до вирішення важливих суспільних завдань. Тому використання соціальних мереж у сфері публічного управління стало не просто популярним, але й ключовим для встановлення нових форм комунікації з громадянами [32].

Відповідно до висловлення Х. Передало і Г. Козар, соціальні мережі в сучасних умовах приваблюють за такими причинами:

- Вони сприяють формуванню зв'язків, які можуть впливати на функціонування інформаційного суспільства.
- Допомагають у встановленні зв'язків між різними соціальними групами.
- Прискорюють обмін інформацією між користувачами соціальних мереж.
- Забезпечують можливість отримання зворотного зв'язку та сприяють оперативному реагуванню на запити громадян.
- Створюють умови для більш прозорих економічних і політичних процесів.
- Представляють інтереси не лише окремих соціальних груп, але й всієї соціальної популяції [22].

Соціальні мережі в Інтернеті об'єднали різноманітні комунікаційні потреби в одну глобальну мережу, створюючи єдину спільноту користувачів. За останній рік серед п'яти найпопулярніших соціальних мереж в Україні входять Facebook, Pinterest, Twitter, YouTube та Instagram. Інстаграм лідирує серед молодих українських користувачів у віці від 18 до 24 років, згідно з результатами дослідження «Ukrainian Instagram audience» від PluseOne, яке показало, що понад 90% жителів України цього віку мають облікові записи в Instagram. Оскільки цей віковий період співпадає з періодом навчання в

університеті, цікаво дізнатися їхню думку про використання Instagram у їхньому комунікативному просторі [40].

Twitter – це міжнародна соціальна мережа, що дозволяє користувачам публікувати короткі текстові повідомлення до 140 символів, включаючи пробіли. Вони можуть бути розміщені через веб-інтерфейс, SMS або сторонні програми-клієнти, і могли також містити фотографії, відео, аудіофайли та посилання на Інтернет-ресурси. Сьогодні ця платформа використовується для проведення досліджень, опитувань, збирання нових контактів, а також для спілкування з ученими та викладачами, здійснюючи в середньому 1,6 мільярда пошукових запитів щодня.

Facebook відкрив нові можливості для комунікації, дозволяючи передавати текстові та графічні повідомлення різного характеру. У цьому віртуальному просторі реалізуються різні види комунікації: міжособистісна, міжгрупова, особа – група, особа – суспільство, група – суспільство. Такі можливості сприяють глобальній комунікації, що здійснюється «без кордонів». Facebook, у певному розумінні, відображає суспільні та політичні процеси, оскільки використовується для поширення інформації та об'єднання однодумців у спільноти.

За допомогою соціологічних досліджень, які описані в інформаційно – аналітичному дайджесті «Кібербезпека в інформаційному суспільстві», було встановлено, що серед студентів вищих навчальних закладів дві третини опитаних мають облікові записи в Instagram [41].

Характерною особливістю поведінки студентів-користувачів цієї платформи є те, що всі вони виявилися активними, тобто кількість зареєстрованих та активних користувачів є приблизно однаковою. Instagram використовують 95% опитаних жінок і 50% чоловіків [32].

На основі власних спостережень за дописами та аналізами на сторінках в Instagram ,які займаються соціологічними опитуваннями, а також сторінках психологічної підтримки, можна стверджувати, що головними мотивами використання Instagram у комунікаційному процесі є: можливість швидко

отримати або передати інформацію, самостійний вибір цікавої інформації, доступність актуальних даних, відсутність обмежень і вільність.

Загалом відвідувачі Instagram виявляють інтерес до різноманітного контенту, проте серед коментаторів вищезгаданих дописів, найбільшою увагою користуються розважальний та музичний контент. В цілому користувачі розглядають Instagram як простір для задоволення своїх інформаційних та комунікаційних потреб.

Згідно з щорічним дослідженням «Facebook та Instagram в Україні» від Plusone social impact, на початку 2023 року українська аудиторія Facebook складала 13,7 млн користувачів. У той час кількість користувачів Instagram досягла 11,6 млн. Дослідники зауважують, що ці дані не включають користувачів з Донецької та Луганської областей, яких неможливо таргетувати на платформі Meta.

Спад аудиторії соціальних платформ помітно в областях та обласних центрах, особливо в тих регіонах, які постійно потерпають від обстрілів російських військ, таких як Херсонська, Запорізька, та Миколаївська області. Проте також втрати аудиторії спостерігаються у західних регіонах.

Автори дослідження вважають, що ще однією причиною зменшення аудиторії соціальних платформ компанії Meta може бути постійне пошкодження енергетичної інфраструктури через обстріли. Це призводить до складнощів із доступом до Інтернету, що призводить до спаду аудиторії.

Найбільші втрати аудиторії спостерігаються серед молоді віком від 18 до 35 років. Згідно з дослідженням, половина української молоді користується Facebook, і більш як 30% цієї вікової групи використовують Facebook Messenger. Instagram користується більшою популярністю, ніж Facebook, серед користувачів, молодших 31 року.

Дослідження також привертає увагу до кількох цікавих фактів:

1. Найвищий рівень користування Facebook виявлено в Київській області, де ним користується 53% населення, у той час як найнижчі показники зафіксовані у Херсонській області (15%);

2. Схожі тенденції спостерігаються й у випадку Instagram. У Київській області цей сервіс користується популярністю серед 51% населення, а в Херсонській - лише 8%;

3. Серед обласних центрів найбільша кількість користувачів Facebook виявлена у Чернівцях (76%), тоді як найнижчі показники спостерігаються в Харкові (22%);

4. Щодо Instagram, ситуація подібна: найбільше користувачів виявлено у Чернівцях (75%), а найменша активність спостерігається в Харкові (23%);

5. Зменшення аудиторії Facebook зафіксовано у всіх обласних центрах, крім Чернівців, а Instagram втратив популярність скрізь, за винятком Чернігова та Києва. У цілому, у обласних центрах кількість користувачів Facebook зменшилась на 10%, а Instagram – на 8% [32].

Варто розглянути переваги та ризики популярних соціальних мереж для сучасної молоді.

1. Facebook. Переваги:

1) Спілкування та зв'язок: Facebook надає можливість молоді легко спілкуватися з друзями, родиною та колегами, навіть якщо вони знаходяться в інших країнах або містах.

2) Медійний контент: Платформа пропонує широкий спектр медійного контенту, такого як відео, фотографії, статті та музика, що дає можливість молоді ділитися своїми інтересами та знаннями.

3) Можливості навчання та розвитку: Facebook може бути корисним ресурсом для отримання нової інформації, спілкування з експертами та вивчення нових навичок через спеціалізовані групи та сторінки.

4) Зв'язок зі світом: Завдяки Facebook молодь може відстежувати новини та події у світі, брати участь у глобальних дискусіях та виражати свої погляди на різноманітні теми.

Ризики:

1) Приватність та безпека даних: Молодь може стати жертвою порушень приватності та недостатньої безпеки даних через необережність у налаштуваннях конфіденційності або через атаки хакерів.

2) Кібербулінг та онлайн-насильство: Facebook може стати майданчиком для кібербулінгу, домагань або онлайн-насильства, що може негативно вплинути на психічне здоров'я молоді.

3) Залежність: Молодь може стати залежною від Facebook, витрачаючи надмірний час на соціальних мережах, що може вплинути на їхній академічний успіх та здоров'я.

4) Розповсюдження дезінформації: Facebook може сприяти поширенню дезінформації та фейків, що може вплинути на свідомість та переконання молоді.

Instagram. Переваги:

1) Візуальний контент: Instagram славиться своїм візуальним контентом, що робить його привабливим для молоді, яка цінує фотографії та відео.

2) Соціальна взаємодія: Платформа сприяє активній взаємодії та спілкуванню через коментарі, приватні повідомлення та інші функції, що робить її важливим інструментом для побудови віртуальних та реальних відносин.

3) Спільноти та творчість: Instagram надає можливість створювати та приєднуватися до різноманітних спільнот, де можна поділитися своїми інтересами, ідеями та досягненнями.

4) Підвищення самооцінки: Для багатьох молодих людей Instagram став платформою, де вони можуть виражати себе та підтримувати один одного, що може позитивно впливати на їхню самооцінку та самовизначення.

Ризики:

1) Психічне здоров'я: Перебір в ідеалізованому світі Instagram може спричинити почуття незадоволеності своїм життям, а також розвинення тривожності чи депресії у деяких молодих людей.

2) Залежність: Instagram може стати причиною залежності, витрачаючи багато часу на прокручування стрічки, що може вплинути на продуктивність та соціальну активність.

3) Приватність та безпека: Як і в інших соціальних мережах, існує ризик порушення приватності та безпеки даних через недостатньо обережне використання особистого профілю.

4) Порівняння з іншими: Молодь може відчувати тиск порівняння з іншими користувачами Instagram, що може призвести до низької самооцінки та стресу.

Twitter. Переваги:

1) Швидка інформація: Twitter відомий своєю швидкою передачею інформації. Молодь може отримувати оновлення новин, тренди та іншу цікаву інформацію миттєво, що робить цю платформу корисною для збору новин та знань.

2) Соціальна взаємодія: Twitter дозволяє легко спілкуватися зі світом через короткі повідомлення (твіти) та відповіді. Він створює можливість для молоді виражати свою думку, обговорювати теми та знаходити спільноти зі спільними інтересами.

3) Можливість впливу: Twitter може стати платформою для молоді, яка хоче впливати на суспільство та висловлювати свою думку щодо політики, соціальних питань та інших тем.

4) Навчання та розвиток: Завдяки різноманітним контенту, який поширюється на Twitter, молодь може навчатися новому, отримувати поради та сприймати враження від експертів у різних галузях.

Ризики:

1) Залежність: Twitter може стати причиною залежності, витрачаючи багато часу на перегляд стрічки, що може вплинути на продуктивність та соціальну активність.

2) Швидке поширення дезінформації: У зв'язку зі своєю швидкістю, Twitter може бути майданчиком для поширення дезінформації та чуток, що може призвести до сприйняття неправдивої інформації.

3) Кібербулінг та негативні коментарі: Twitter може бути місцем для кібербулінгу та негативних коментарів, що може вплинути на психічне здоров'я молоді.

5) Приватність та безпека: Як і в інших соціальних мережах, існує ризик порушення приватності та безпеки даних через недостатньо обережне використання особистого профілю.

Таким чином, можна зауважити, що дослідження в області комунікативних технологій та їх впливу на сучасну молодь демонструють значний розмах використання соціальних мереж, таких як Facebook, Instagram та Twitter. Результати показують, що ці платформи є надзвичайно популярними серед молоді, зокрема серед студентської аудиторії.

Основні висновки з досліджень вказують на те, що соціальні мережі стають не просто засобом спілкування, але й важливим інструментом для вирішення різних завдань, починаючи від організації подій та спільної діяльності до розважального контенту та обміну інформацією. Зокрема, дослідження вказують на те, що Instagram є найбільш популярною платформою серед молоді, яка використовується для спілкування, обміну ідеями та отримання розважального контенту. Також варто відзначити, що Facebook залишається значним фактором у комунікації, зокрема серед студентів. Однак, дослідження також виявили певні ризики та виклики використання соціальних мереж, такі як зменшення уваги до реального життя, збільшення ризику сталого стресу та депресії через постійну експозицію до перфекційного життя, яке часто представлене в інтернеті.

Отже, комунікативні технології, зокрема соціальні мережі, грають важливу роль у житті сучасної молоді, пропонуючи низку можливостей для спілкування, творчості та самовираження. Однак важливо бути усвідомленим

щодо потенційних ризиків та балансувати використання цих технологій з реальним життям та міжособистісним спілкуванням.

3.3. Практичні рекомендації щодо мінімізації комунікативних ризиків та загроз соціальних мереж як форми взаємодії сучасної молоді

Спираючись на всі вищезгадані дослідження, можна дійти висновку, що використання соціальних мереж надає багато переваг для життя, розвитку та спілкування сучасної молоді. Проте через значну кількість ризиків, таких як залежність, дезінформація, поширення негативних коментарів, я б хотіла надати такі практичні рекомендації для мінімізації комунікативних ризиків та загроз соціальних мереж для сучасної молоді:

1) Установіть межі для використання соціальних мереж: Встановлення часових обмежень на використання соціальних мереж може допомогти уникнути залежності від них. Визначте конкретний час на день для перегляду мереж та дотримуйтеся його.

2) Контролюйте контент: Підтримуйте свій новинний потік чистим, видаляючи або блокуючи негативний або шкідливий контент. Слід також розглядати відписку від сторінок чи акаунтів, які спричиняють негативні емоції.

3) Будьте обережні з особистою інформацією: Уникайте публікації чутливої особистої інформації, такої як адреси, телефонні номери або фінансові дані. Не діліться конфіденційною інформацією з незнайомими або неперевіреними користувачами.

4) Вивчайте політику конфіденційності та безпеки: Перегляньте та розумійте політику конфіденційності та безпеки платформи, яку ви використовуєте, і використовуйте наявні інструменти для захисту своєї конфіденційності та безпеки.

5) Відключіть сповіщення: Вимкніть сповіщення від соціальних мереж на своєму пристрої, щоб уникнути постійного перехресного відволікання та зосередитися на реальному житті.

6) Використовуйте парольну захист: Захистіть свій акаунт паролем, щоб уникнути несанкціонованого доступу до вашого профілю.

7) Підтримуйте позитивне середовище: Активно спілкуйтеся з позитивними та сприйнятливими співрозмовниками та уникайте втягнення в конфлікти або негативні дискусії.

8) Навчіться розпізнавати шахраїв та шкідливий контент: Будьте обережні зі спамом, фейковими новинами та підозрілими посиланнями. Навчіться розпізнавати ознаки шахраїв та уникають небезпечних веб-сайтів.

9) Зберігайте докази зловживання: Якщо ви стикаєтесь з онлайн-преслідуванням або зловживанням, зберігайте всю відповідну інформацію та звертайтеся за допомогою до відповідних служб чи правоохоронних органів.

Ці рекомендації можуть допомогти сучасній молоді зберегти безпеку та позитивний досвід використання соціальних мереж.

Висновки до розділу 3

Аналіз комунікативних особливостей та ефектів соціальних мереж як цифрового простору сучасної молоді відкриває різноманітні аспекти їх використання та вплив на індивідів та суспільство в цілому. Насамперед, соціальні мережі стали не просто засобом комунікації, але і важливою платформою для взаємодії, розваг, освіти, розвитку бізнесу та активізації громадянської участі.

По-перше, вони створюють унікальні можливості для взаємодії та спілкування молоді, незалежно від їх місця проживання. Це сприяє розширенню соціального кола, обміну ідеями та досвідом, а також формуванню нових стосунків із різних куточків світу.

По-друге, соціальні мережі стимулюють активність молоді у різних сферах. Вони можуть використовуватися для вирішення навчальних, професійних та особистих цілей, включаючи здобуття нових знань, знаходження роботи, розвитку особистості та підтримки інтересів.

По-третє, соціальні мережі сприяють активному громадському діалогу та мобілізації молоді навколо важливих суспільних питань. Вони стають майданчиками для обговорення політичних, економічних та культурних тем, а також для організації акцій та ініціатив.

Проте разом з цими перевагами виникають і певні ризики. Недбале використання соціальних мереж може призвести до порушення приватності, залежності, поширення негативного контенту та маніпуляційної інформації.

Отже, для мінімізації ризиків та максимізації переваг важливо враховувати основні принципи безпечного та відповідального користування соціальними мережами. Належне освічення, свідоме використання налаштувань конфіденційності, критичне мислення та уважність до інформації – ключові компоненти здорового та продуктивного взаємодії з цифровим простором сучасної молоді.

ВИСНОВКИ

Теоретичний та практичний аналіз теми дослідження дає можливість зробити наступні висновки:

1) Вивчення соціальних мереж як інформаційно-комунікативного простору сучасної молоді розкриває важливі аспекти їх впливу на життя молодого покоління. Теоретичний огляд цього явища дає можливість зрозуміти роль та значення соціальних мереж у формуванні комунікаційних практик, соціальних взаємодій та культурних норм серед молоді. Перш за все, дослідження показують, що соціальні мережі стали не лише засобом зв'язку, але й важливим простором для самовираження та самореалізації молоді. Вони дозволяють створювати власний онлайн ідентитет, спілкуватися з однолітками та представниками інших культур, виражати свої думки та погляди на різноманітні теми.

Далі, соціальні мережі впливають на соціальну активність молоді, сприяючи мобілізації громадської участі та організації різноманітних ініціатив. Вони стають платформами для обговорення суспільних проблем, спільного пошуку рішень та підтримки громадських рухів. Згодом, важливо враховувати, що соціальні мережі можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на ментальне та емоційне здоров'я молоді. Вони можуть сприяти розвитку соціальних навичок та підтримку психологічного благополуччя, але також викликати залежність, стрес та відчуття низької самооцінки.

Отже, теоретичний аналіз соціальних мереж як інформаційно-комунікативного простору сучасної молоді вказує на необхідність балансу між їх перевагами та ризиками. Важливо зберігати критичне мислення, розвивати цифрову грамотність та забезпечувати безпеку в онлайн середовищі для забезпечення позитивного впливу соціальних мереж на молоде покоління.

2) У результаті аналізу особливостей соціальних мереж як нової форми інформаційно-комунікативної взаємодії молоді можна зробити висновок, що цей цифровий простір стає ключовим аспектом життя сучасного покоління. Соціальні мережі впливають на всі аспекти комунікації молоді, від формування ідентичності до соціальної активності та мобілізації. Соціальні мережі забезпечують молоді можливість виражати себе, спілкуватися з однолітками та знаходити спільноти зі спільними інтересами. Вони стають простором для самореалізації та самовираження, де молодь може ділитися своїми думками, ідеями та досягненнями. Соціальні мережі активно використовуються для спільної роботи, обміну інформацією та організації різноманітних ініціатив. Вони сприяють мобілізації громадської участі, підтримці громадських рухів та формуванню активної громадянської позиції серед молоді.

Проте важливо враховувати, що соціальні мережі також можуть мати негативний вплив, зокрема, на психологічне здоров'я та соціальні відносини молоді. Залежність від соціальних мереж, кібербулінг, порушення приватності – лише кілька з аспектів, які потребують уваги та розв'язання. Отже, варто зауважити про необхідність балансу між позитивними та негативними аспектами використання соціальних мереж. Важливо розвивати критичне мислення та цифрову грамотність серед молоді, а також створювати безпечне та підтримуюче середовище в інтернеті для забезпечення позитивного впливу цих платформ на молоде покоління.

3) Дослідження в сфері комунікативних технологій та їх впливу на молодь вказують на широке використання соціальних мереж, таких як Facebook, Instagram та Twitter. Результати свідчать про високу популярність цих платформ серед молоді, особливо серед студентів. Висновки досліджень свідчать, що соціальні мережі вже не просто засіб спілкування, але й важливий інструмент для вирішення різних завдань, від організації подій до обміну ідеями та розважального контенту. Особливо відзначається популярність Instagram серед молоді, що використовує цю платформу для

спілкування та отримання розважального контенту. Не слід також забувати про значення Facebook у комунікації, особливо серед студентської аудиторії. Проте дослідження виявили і певні ризики використання соціальних мереж, такі як зменшення уваги до реального життя та збільшення ризику стресу та депресії через ідеалізацію життя в Інтернеті.

Отже, соціальні мережі є важливим аспектом життя сучасної молоді, пропонуючи безліч можливостей для спілкування та творчості. Однак важливо усвідомлювати потенційні ризики та забалансувати використання цих технологій з реальним життям та міжособистісним спілкуванням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук І. Психологічні чинники спілкування студентської молоді в інтернет просторі. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. 2021. С. 5-16.
2. Байдак Т. М. Сучасний студент у соціальних мережах. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики* : зб. наук. пр. / ред. кол.: В. П. Бех [та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2019. Вип. 84. С. 133-147.
3. Білан Н. І. Особливості соціальних мереж в інформаційному суспільстві *Інформаційне суспільство*. 2015. Вип. 21. С. 86-90.
4. Бондарчук О. І. Психологічні особливості взаємодії у віртуальних соціальних мережах. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Психологічні науки*. 2013. № 114. С. 7-11.
5. Бочелюк В. Діджиталізація як фактор формування когнітивної сфери. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди «Психологія»*. 2020. № 62. С. 81-107.
6. Бутенко Л. Л. Аксіологічний контекст виховання студентської молоді в Інтернет-просторі. URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/590/Butenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
7. Варивода К. С. Позитивні й негативні аспекти взаємодії сучасної молоді в соціальних мережах. *Scientific review*. URL: <https://www.naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/549>
8. Волошин М. Комунікативні платформи соціальних інтернет-мереж. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2015. Т. 29/30. С. 269-276.
9. Гаврилюк О. П. Аналіз рейтингів соціальних мереж у світі та Україні. Гуманітарні та природничі науки: актуальні питання : матеріали наук.-практ. конф., м. Львів, 25–26 серп. 2023 р. Одеса, 2023. С. 13-17.

10. Гаврилюк О. П. Соціальні мережі як явище цифрової культури та платформа презентації нових культурних практик. URL: https://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/diser/gavreluk/gavreluk_dis.pdf
11. Галіч Т. О. Соціальні мережі Інтернет як агент соціалізації молоді. *Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління*. 2014. Вип. 281. С. 250-256.
12. Гірдимова В. С., Левицька Н. С. Теоретичні підходи до поняття «соціальні мережі». URL: <https://stu.cn.ua/wp-content/uploads/2021/04/yn18-t1.pdf#page=28>.
13. Данько Ю. А. Феномен соціальних мереж у контексті становлення і розвитку мережевого суспільства. *Вісник Міжнародного слов'янського університету. Сер.: Соціологічні науки*. 2012. № 1-2. С. 53-59.
14. Дідик Л. А. Інтернет-залежність як негативний соціальний наслідок стрімкого розвитку Інтернет-комунікацій. *Гілея: науковий вісник: зб. наук. пр. / гол. ред. В. М. Вашкевич*. Київ : ВІР УАН, 2013. Вип. 78 (№ 11). С. 417-419.
15. Дідик Л. А. Трансформація комунікативних практик молоді в соціальних мережах. URL: http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/_%D0%B4%D0%B8%D0%BA_%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80.pdf
16. Дубчак О. Б., Главінська Е. Соціальні мережі як чинник десоціалізації молоді. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка*. 2018. Вип. 13 (1). С. 120-124.
17. Коган К. М. Соціальні мережі як елемент нового соціального середовища. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/6197>.
18. Конюкова І. Я., Сидоровська Є. А. Тенденції розвитку міжкультурної комунікації в соціальних мережах. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/4630>

19. Краснякова А. О. Інтернет-середовище як новий комунікативний простір самопрезентацій особистості. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2016. № 38. С. 286-297.
20. Кремень В. Г. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. № 4.2. С. 1-30.
21. Лазаренко Н. І., Коломієць А. М., Паламарчук О. М. Комунікація в Інтернет-просторі: психологічний аспект. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. № 3. С. 249-261.
22. Литвинська С. В., Бурля О. В. Соціальні мережі «Facebook», «Twitter» та «Instagram» як сучасні канали соціальної комунікації. *Інформація та соціум*. 2018. С. 37-38. URL: <https://jias.donnu.edu.ua/article/view/11806>.
23. Лобовікова О. О. Специфіка взаємодії в соціальних мережах. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2014. № 62. С. 164-172.
24. Мітлош А. В. Психологічні особливості прояву інтересу студентської молоді до соціальних інтернет-мереж. *Психологічні перспективи*. 2014. № 23. С. 203-215.
25. Немеш О. Вплив медіа на соціалізацію сучасної молоді. *Психологія: реальність і перспективи*. 2020. № 14. С. 166-176.
26. Олійник К. С. Загальна характеристика та значення соціальних мереж у житті сучасної молоді. URL: <https://elar.khmnmu.edu.ua/items/d4e3d62a-c3c3-40ec-b23c-41220ad36558>.
27. Остапенко Г. Комунікація та комунікативна активність суспільства в добу інтернет-технологій: соціальний аспект. *Вісник книжкової палати*. 2013. № 9. С. 47-49.
28. Пащенко Г. Вплив соціальних мереж на формування комунікативної взаємодії та сучасних культурних практик. URL:

<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c18db2f2-4edf-4c6c-8c43-45f770b89a7d/content>

29. Педич Д. І. Вплив соціальних мереж на соціалізацію молоді. *Openarchive*. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/d862b5d6-53df-49bd-b555-c1d40658b46e/content>

30. Петрунько О. В. Молодь та інноваційні технології: перспективи і ризики взаємодії. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2927/>

31. Ривліна В. М. Соціальні мережі як інструмент медіатизації культури. *Молодий вчений*. 2016. № 12 (39). С. 193-198

32. Статистика та тенденції соціальних мереж у 2023 році. *TechUkraine.net*. 2023. 25 квіт. URL: <http://infotech-soccult.knukim.edu.ua/article/view/293609/286952>

33. Трач Ю. В. Соціокультурна взаємодія в Інтернет-просторі. *Питання культурології*. 2017. Вип. 33. С. 206-213

34. Українська аудиторія Facebook зменшилася на 2 млн, а Instagram – на 4 млн користувачів. URL: <https://netfreedom.org.ua/article/ukrayinska-auditoriya-facebook-zmenshilas-na-2-mln-instagram-na-4-mln-koristuvachiv>

35. Уманець Н. Онлайн-комунікація: комунікативні можливості та ризики для особистості. URL: <https://oaji.net/articles/2021/690-1635690960.pdf>

36. Уманець Н. А. Ризики соціалізації молоді в умовах інформатизації соціального середовища. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2020. № 96.3. С. 244-255.

37. Чередніченко О. Ю., Ткаченко В. В., Вовк М. А., Масихнович О. О. Дослідження профілів користувачів соціальних мереж. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*. 2018. № 2 (56). С. 113-119.

38. Якущенко Ю., Глущенко К. Соціальні мережі як провідний вид віртуального спілкування. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства*. 2021. С. 413-417.

39. Digital 2023: Ukraine. Datareportal. 2023, Feb. 14. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2023-ukraine>

40. Instagram in Ukraine. The research of Ukrainian Internet audience URL: https://plusone.com.ua/insta/en/instagram_in_ukraine.pdf.

41. Інформаційно аналітичний дайджест «Кібербезпека в інформаційному суспільстві» Національна бібліотека України імені В.І Вернадського URL: <https://ippi.org.ua/sites/default/files/2023-9.pdf>

42. PressRelease URL : <https://www.globallogic.com/ua/about/news/social-networks-and-opportunitites/>

АНОТАЦІЯ

Дипломна робота на тему «Соціальні мережі як канал комунікацій сучасної молоді: можливості та ризики» присвячена теоретичному та практичному аналізу особливостей соціальних мереж як інформаційно – комунікативного простору сучасної молоді. У роботі досліджено роль соціальних мереж як основного каналу комунікацій для сучасної молоді, а також висвітлено можливості, що надають соціальні мережі для розвитку особистісних та професійних якостей молодих людей, а також визначено основні ризики, пов'язані з їх використанням.

Об'єктом дослідження виступають соціальні мережі. Предметом – соціальні мережі як інформаційно – комунікативний простір сучасної молоді. Мета кваліфікаційної роботи полягає у теоретичному та практичному аналізі особливостей соціальних мереж як інформаційно – комунікативного простору сучасної молоді.

Аналіз джерельної бази дозволив: 1) визначити теоретичні засади дослідження соціальних мереж, як інформаційно – комунікативного простору сучасної молоді; 2) характеризувати соціальні мережі як нову форму взаємодії молоді; 3) провести аналіз комунікативних особливостей та ефектів соціальних мереж як цифрового простору сучасної молоді.

Дослідження проведено на основі методів аналізу вторинних джерел інформації, таких як наукові статті, звіти та статистичні дані. У роботі розглянуто як позитивні, так і негативні аспекти використання соціальних мереж, зокрема питання безпеки, психологічного здоров'я, кібербулінгу та залежності від інтернету.

На основі отриманих даних розроблено практичні рекомендації щодо безпечного та ефективного використання соціальних мереж молоддю, а також заходи щодо мінімізації ризиків .

Ключові слова: соціальні мережі, комунікації, молодь, можливості, переваги, ризики, кібербулінг, комунікативні технології.

ABSTRACT

The thesis on the topic "Social networks as a communication channel of modern youth: opportunities and risks" is devoted to the theoretical and practical analysis of the features of social networks as an information and communication space of modern youth. The work examines the role of social networks as the main communication channel for modern youth, and also highlights opportunities provided by social networks for the development of personal and professional qualities of young people, as well as the main risks associated with their use are determined.

The object of research is social networks. The subject is social networks as an informational and communicative space of modern youth. The purpose of the qualification work is the theoretical and practical analysis of the features of social networks as an informational and communicative space of modern youth.

The analysis of the source base allowed: 1) to determine the theoretical foundations of the study of social networks as an informational and communicative space of modern youth; 2) characterize social networks as a new form of youth interaction; 3) analyze the communicative features and effects of social networks as a digital space of modern youth.

The research was carried out on the basis of methods of analysis of secondary sources of information, such as scientific articles, reports and statistical data. The work examines both positive and negative aspects of using social networks, including issues of security, psychological health, cyberbullying, and Internet addiction.

On the basis of the received data, practical recommendations were developed for the safe and effective use of social networks by young people, as well as measures to minimize risks.

Keywords: social networks, communications, youth, opportunities, advantages, risks, cyberbullying, communication technologies